

Política Criminal

Titulació/estudi: Dret
Curs: 3r – 4t (optativa)
Trimestre: 1r
Nombre de crèdits ECTS: 5
Hores dedicació estudiant: 125
Llengua o llengües de la docència: català
Professorat: Dr. Ramon Ragués (ramon.ragues@upf.edu)

1. Presentació de l'assignatura

L'assignatura s'aproxima al Dret penal i a la seva aplicació pràctica des d'una perspectiva crítica. En els temes que integren la primera part del programa s'analitza quins són els objectius de l'ús del Dret penal i particularment de la pena, alhora que s'aprofundeix en els límits a la seva utilització legítima. La segona part s'ocupa d'exposar de manera crítica els principals problemes de la política criminal contemporània.

2. Competències a assolir

G. Competències generals o transversals:

- G1. Capacitat d'anàlisi i síntesi.
- G2. Capacitat d'organització i planificació (del temps, la informació...).
- G3. Capacitat per comunicar-se i expressar-se adequadament, a nivell oral i escrit, tant en l'idioma matern com en un idioma estranger.
- G4. Capacitat per resoldre problemes.
- G5. Motivació de raonament crític.
- G6. Compromís ètic. Reflexió ètica.
- G8. Capacitat i adaptabilitat a la participació activa en el treball en equip.
- G9. Capacitat per aprendre autònomament.
- G10. Iniciativa, adaptació i lideratge.
- G11. Creativitat i associació de coneixements.

E. Competències específiques:

- E1. Valorar la importància del Dret com a sistema regulador de les relacions socials.
- E2. Capacitat per utilitzar els principis i valors constitucionals com a instrument de treball en

la interpretació de l'ordenament jurídic.

E3. Capacitat per a l'ús de les diverses fonts jurídiques.

E4. Reconèixer i expressar els coneixements bàsics per a l'argumentació jurídica.

E5. Capacitat de creació de normativa i d'identificació de l'estructura de les normes jurídiques.

E6. Capacitat per elaborar documentació específica en l'àrea del dret.

E7. Reconèixer les principals institucions de Dret públic i privat.

3. Continguts

Tema 1. Introducció a la política criminal

1.1. Política criminal: objecte d'estudi i perspectiva històrica.

1.2. La política criminal i la seva relació amb el dret penal substantiu, el dret processal i la criminologia.

1.3. Els intervinents en el debat polític-criminal: poder legislatiu i judicial, la denominada "opinió pública", els mitjans de comunicació, grups de pressió.

Tema 2. Funcions del dret penal

2.1. L'abolicionisme.

2.2. Les teories absolutes de la pena: la retribució.

2.3. Les teories preventivo-especials: ressocialització i inoqüització.

2.4. La prevenció general positiva i negativa.

Tema 3. Límits del dret penal (I): el principi de legalitat

3.1. El principi de legalitat: qüestions generals.

3.2. La reserva de llei i les remissions normatives.

3.3. La irretroactivitat penal.

3.4. El mandat de determinació.

3.5. La prohibició d'analogia.

Tema 4. Límits del dret penal (II): altres principis

4.1. El principi d'intervenció mínima i la fragmentarietat del dret penal. L'exclusiva protecció de béns jurídics.

4.2. El principi d'utilitat i la proporcionalitat.

4.3. El principi de culpabilitat.

4.4. El principi non bis in idem.

4.5. La humanitat de les penes.

Tema 5. Actuals tendències polític-criminals

5.1. L'expansió del dret penal i el punitivisme. L'anomenada "privatització".

5.2. El dret penal simbòlic.

5.3. Reaccions doctrinals: dret penal mínim, la perspectiva funcionalista, dret penal de "dues velocitats", anàlisi econòmica del dret penal.

Tema 6. Qüestions actuals de la política criminal (I)

- 6.1. La criminalitat organitzada.
- 6.2. La criminalitat patrimonial multireincident.

Tema 7. Qüestions actuals de la política criminal (II)

- 7.1. Dret penal i noves tecnologies.
- 7.2. Política criminal i delinqüència econòmica.
- 7.3. Delictes contra la seguretat vial

Tema 8. Qüestions actuals de la política criminal (III)

- 8.1. La violència domèstica i sexual.
- 8.2. Assetjament i dret penal.
- 8.3. Dret penal i neurociències

Tema 9. Política criminal i conseqüències jurídiques. La victimologia

- 9.1. La pena de presó: actuals tendències.
- 9.2. Altres conseqüències jurídiques: multa i inhabilitacions.
- 9.3. Alternatives al sistema tradicional de penes.
- 9.4. La victimologia.

Tema 10. El dret penal europeu i internacional

- 10.1. El dret penal a la Unió Europea.
- 10.2. La jurisdicció universal.
- 10.3. Tribunals penals internacionals.

4. Activitats i avaluació

L'assignatura consta de tres activitats diferents que tenen el seu propi sistema d'avaluació: 1) **estudi del programa (part teòrica)**; 2) **lectura**; i 3) **recerca**. Les dues primeres seran avaluades en l'examen final, que tindrà un valor global del 60% de la nota; la tercera s'avaluarà mitjançant el lliurament i correcció del corresponent treball i el seu valor en la nota final serà del 40%.

4.1. Part teòrica

Són els **10 temes** que integren el programa de l'assignatura i seran objecte d'explicació a classe. Quan el professor ho indiqui, les explicacions es complementaran amb lectures específiques sobre alguns temes.

El contingut d'aquests temes serà objecte d'**avaluació** el dia de l'examen final mitjançant tres preguntes que s'hauran de respondre en un espai de mitja pàgina i que estaran dirigides a

comprovar que l'alumne ha assolit els coneixements bàsics del temari de l'assignatura. A l'examen no es podrà emprar cap material.

4.2. Lectura

Durant el curs els estudiants hauran d'escollir i llegir **una de les següents tres obres**, totes elles textos cabdals per comprendre l'actual discussió político-criminal.

GARLAND, David, *La cultura del control. Crimen y orden social en la sociedad contemporánea*, 2001, trad. espanyola a càrrec de M. Sozzo, Ed. Gedisa, 2005 (versió original disponible *on line* a la UPF).

ROBINSON, Paul H., *Principios distributivos del Derecho penal. A quién debe sancionarse y en qué medida*, 2008, trad. espanyola a càrrec de I. Ortiz de Urbina / M. Cancio, Ed. Marcial Pons, 2012 (versió original disponible *on line* a la UPF).

SILVA SÁNCHEZ, Jesús-María, *La expansión del Derecho penal. Aspectos de la Política criminal en las sociedades postindustriales*, 3.^a ed., Madrid, 2011.

L'efectiva lectura del llibre escollit i la comprensió dels conceptes que hi apareixen seran avaluades mitjançant la realització d'**una pregunta específica dins de l'examen final**.

4.3. Recerca

La tercera activitat –que tindrà lloc de manera continuada durant tot el trimestre- consisteix en l'estudi individual d'un dels **temes** de la llista annexa *infra* i en la redacció d'un **treball de recerca** sobre la matèria escollida.

Excepcionalment es podran estudiar temes que no constin al llista annexa, però caldrà fer la proposta i comptar amb **autorització** expressa del professor. És **molt recomanable**, abans de començar la recerca i durant la seva execució, parlar amb el professor/a sobre com orientar-la.

De la recerca feta se n'haurà de lliurar un **treball** (màxim 12 pàgines, Times New Roman 12, interlineat 1,2) el darrer dia de classe. El treball es lliurarà en paper i constarà de **dues parts**: conclusions crítiques i fonts consultades.

Si l'informe excedeix les pàgines previstes, conté errades gramaticals o ortogràfiques o no s'ajusta al contingut esmentat **serà retornat** amb 2 punts de penalització per cada dia de retard en el nou lliurament. Qui lliuri informes amb continguts plagats –d'un company o de qualsevol autor al qual no es citi- suspèn l'assignatura sense possibilitat de recuperació en el curs 2014/15 i els fets es posaran en coneixement del Deganat als efectes disciplinaris que corresponguin.

Per a l'**avaluació del treball de recerca** es tindrà en compte fonamentalment la capacitat de l'estudiant de valorar críticament i amb idees pròpies la matèria escollida i d'integrar en la seva anàlisi els conceptes principals exposats a la part teòrica de l'assignatura. Es valorarà igualment la capacitat de localitzar, estudiar i comprendre els textos més importants publicats sobre la matèria escollida. La simple reproducció de dades o cita d'opinions alienes que no s'acompanyi de valoracions personals i crítiques no serà tinguda en compte positivament en el moment d'avaluar.

4.4. Condicions de recuperació

Només podran concórrer a la recuperació els estudiants que **hagin realitzat durant el curs l'activitat de recerca i s'hagin presentat a l'examen final** de l'assignatura, havent obtingut la qualificació final de suspens en l'avaluació final ordinària, sempre que aquesta sigui superior a 2. Els estudiants només hauran de recuperar aquella o aquelles activitats a les quals hagin obtingut una qualificació inferior a 5.

La recuperació consistirà: a) En el cas de l'examen final en una prova d'estructura idèntica a l'ordinària que tindrà lloc durant el segon trimestre; b) En el cas de l'activitat de recerca, en el lliurament d'un nou treball el mateix dia de l'examen de recuperació.

4.5. Mobilitat

Els alumnes que durant el curs es trobin fora de la Universitat en **programes de mobilitat** hauran de posar-se en contacte amb el professor abans del 10/10/14 per tal d'acordar un sistema alternatiu d'avaluació dels continguts.

5. Bibliografia i recursos didàctics

Codi Penal i Llei d'Enjudiciament Criminal.

Projecte de reforma del Codi Penal.

Bibliografia citada *supra* en relació amb l'activitat de lectura.

Les lectures recomanades per a cada tema es publicaran, quan procedeixi, a l'aula global.

6. Metodologia

El programa de l'assignatura s'explicarà mitjançant classes magistrals el contingut de les quals es complementarà amb la lectura del llibre escollit pels estudiants i amb la lectura de materials *ad hoc* que el professor publicarà a l'aula global. L'activitat de recerca es realitzarà fora de l'aula sota la tutela del professor.

7. Programació d'activitats

Cada setmana serà objecte de tractament a classe un dels temes del programa. L'activitat d'iniciació a la recerca tindrà lloc entre els mesos d'octubre i desembre.

ANNEX - Temes de recerca

El tractament mediàtic de la delinqüència sexual
Dopatge a l'esport i Dret Penal
La pena de mort als Estats Units d'Amèrica
Immigració i delicte
Multiculturalisme i Dret Penal
Les penes infamants als Estats Units d'Amèrica
La violència domèstica: dimensions del fenomen
L'assetjament escolar (*bullying*)
Els accidents de trànsit: causes i resposta político-criminal
Registres públics de delinqüents sexuals
Assetjament laboral (*mobbing*) i Dret penal
Els accidents de treball: fenomen i resposta político-criminal
La cadena perpètua revisable
L'ADN i les investigacions penals
Dret penal i memòria històrica
Les clàusules de jurisdicció universal: regulació i problemes
Dret penal i propietat intel·lectual: top manta, xarxes P2P etc.
Cort Penal Internacional
Les bandes criminals
Blanqueig de diners: el GAFI
El debat sobre l'avortament i el Dret penal
Les associacions de víctimes
Responsabilitat penal de les empreses
Lluita contra el terrorisme i garanties individuals
Dret penal juvenil i opinió pública
Violència de gènere: problemes de constitucionalitat
L'anomenat "*mobbing* immobiliari"
Les lleis *three strikes and you're out*
La castració química
Presons privades?
Dret penal de menors: prevenció vs. protecció del menor
La llibertat vigilada
El finançament dels partits polítics i la corrupció
Crisi econòmica i delinqüència a Espanya